

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Пеньков С. В., Волощина М. О., Чорний В. А.

ВСТУП

У Великобританії, право кримінального переслідування надається будь-якій фізичній або юридичній особі. Потерпілий, а також інші особи, можуть здійснювати досудове розслідування, в ході якого збирати докази, на свій ризик самотійно, шляхом залучення приватного детектива або звернення до компетентних державних органів.¹ Докази надаються зацікавленими особами безпосередньо до суду, а поліція є лише одним із можливих суб'єктів звинувачення. Англійські суди, як правило, мало уваги приділяють порядку отримання доказів, їх більше цікавить їх суть. Жорсткі, регламентовані законом та ретельно формалізовані правила відсутні. Формальні процедури дотримання яких вимагається, як і в будь-якій іншій правовій державі існують, а порушення прав і основоположних свобод людини і громадянина не допускається. В той же час, визначальне значення має інформативність фактів та їх оцінка відповідно до внутрішніх переконань уповноваженими особами. Вирішення проблеми допустимості доказів цілком залежить від позиції суду. Будь-який громадянин, що став свідком злочину, має право затримати будь-яку особу, що його здійснила та доставити її до суду. Звичайні громадяни Великобританії вказаним правом майже не користуються, в той час, як приватні охоронні та детективні агентства їм не нехтують. Початком саме кримінального процесу вважається виникнення спору в суді, де у якості обвинувача може виступити будь-який громадянин. Відмова обвинувача від обвинувачення тягне виправдання підсудного, а визнання обвинуваченим своєї вини є беззаперечним доказом.² Фактично, у Великобританії весь рух кримінального процесу спрямовується зусиллям обвинувача.³

Викладене сприяє поширенню використання послуг приватних детективів. Їх чисельність, разом із співробітниками приватних детективних агентств та охоронних організацій, вдвічі перевищує кількість співробітників поліції.

Приватні детективи Великобританії можуть здійснювати кримінальне переслідування на тих самих підставах, що і офіційні поліцейські органи, використовувати широкий спектр технічного обладнання, здійснювати спостереження за будь-якою особою, із застосування засобів фото- та

---

¹ У справах щодо тяжких та особливо тяжких злочинів участь державних правоохоронних органів обов'язкова.

² Фадеєв І.А. Поліцейське дізнання у Великобританії. *Теорія та практика юридичної науки*. 2022. № 1. С. 48-52. https://doi.org/10.47629/2074-9201_2022_1_48_52

³ Циганок Ю. Англо-американська система кримінального процесу. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 327-331. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.55>

відеофіксації (у публічних місцях), користуватися послугами експертів та криміналістичними лабораторіями поліції, мають доступ до центрального поліцейського комп'ютера та інших централізованих реєстрів та баз даних, завдяки чому, щоденно отримують понад 120 тис. довідок. Дослідники зазначають, що майже 70% приватних детективів Сполученого Королівства колишні співробітники поліції, що зумовлює тісну співпрацю між приватними та державними розшуковими та охоронними службами.⁴

З огляду на зазначене заслуговує уваги аналіз законодавства Великобританії, яким здійснюється регламентація приватної детективної (розшукової) та охоронної діяльності, з метою визначення позитивних сторін, які можуть бути імплементовані до українського законодавства та недоліків, впровадження яких у вітчизняне правове регулювання бажано уникнути. Аналіз досліджень і публікацій присвячених правовому регулюванню приватної детективної (розшукової) діяльності зарубіжних країн, зокрема Великобританії, свідчить про недостатнє вивчення закордонного досвіду з цього питання.

1. Загальний аналіз законодавства Великобританії щодо регламентування діяльності з проведення приватних розслідувань

У Великобританії діє Закон про приватну охоронну діяльність 2001 р. (Private Security Industry Act 2001, далі – Закон). Згідно преамбули, цей Закон передбачає регулювання приватної охоронної діяльності. Але, незважаючи на назву та преамбулу Закону, ним регламентується не тільки суто охоронна діяльність, а і діяльність з проведення приватних розслідувань.

Приватна охоронна та детективна діяльність підлягають ліцензуванню згідно п.п. 2, 4 ч. 1 додатку 2 Закону.⁵ Здійснення означених видів діяльності, у відповідності до п.п. 1, 6 ст. 3 Закону без отримання ліцензії вважається правопорушенням та тягне притягнення до відповідальності в порядку спрощеного судового провадження у виді ув'язнення на строк до 6 місяців або грошового стягнення, або обох покарань разом.⁶ В окремих випадках термін ув'язнення може бути збільшений до 5 років. Порядок та умови отримання ліцензії будуть розглянуті нами в другому розділі цієї роботи.

Згідно п.п. 1 п. 4 ч. 1 додатку 2 Закону, до приватних розслідувань відносяться дії із проведення спостереження, розслідування або дізнання, які здійснюються з метою: 1) отримання інформації щодо конкретної особи або про її діяльність, або місцезнаходження; 2) отримання інформації про обставини або способи втрати чи пошкодження майна.⁷

---

⁴ Вінгловська О.І. Шляхи імплементатії кращого зарубіжного досвіду у сфері регулювання діяльності інституту приватних детективів. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. URL : <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-10-01-11>

⁵ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

⁶ Там само

⁷ Там само

Зазначені дії є нічим іншим, як приватною детективною (розшуковою) діяльністю.

Із зазначених у п. 4 ч. 1 додатку 2 Закону діянь виключаються: діяльність з дослідження ринку, діяльність пов'язана виключно з перевіркою кредитоспроможності, професійна діяльність практикуючих юристів, баристерів, соліситорів, бухгалтерів, журналістів, діяльність пов'язана з вивченням відкритих для громадськості реєстрів або інших записів, незалежно від того чи стягується за доступ до них плата, реєстрів або інших записів, що ведуться безпосередньо особою, якою або від імені якої здійснюється приватна детективна (розшукова) діяльність, або до яких ця особа має законний доступ, опублікованих праць, дії, що проводяться з відома або за згодою суб'єкта розслідування, дії, що проводяться безпосередньо у зв'язку із здійсненням будь-якої діяльності, що не є діяльністю співробітника служби безпеки.

Загальний нагляд за наданням послуг у сфері безпеки та інших послуг пов'язаних з діяльністю співробітників служб безпеки, здійснення контролю за діяльністю та ефективністю осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність з надання вищезазначених послуг, проведення їх перевірок, встановлення або затвердження стандартів поведінки, навчання осіб, що займаються діяльністю у сфері безпеки, внесення рекомендацій та пропозицій по підтриманню та удосконаленню стандартів надання охоронних та детективних послуг, контроль за дотриманням Закону здійснює спеціально утворений орган – Управління індустрії безпеки (Security Industry Authority (SIA), далі – Управління)⁸. З 2015 р. Управління діє у складі Міністерства внутрішніх справ⁹.

Законодавство англосаксонських країн, як правило, не містить, у звичному для нас вигляді, переліку прав, що надаються окремим органам для здійснення їх функцій. На діяльність таких органів, незалежно від форм власності та підпорядкування, можуть бути накладені окремі обмеження або заборони, пов'язані, наприклад, із втручанням в приватне життя, корупцією або застосуванням вогнепальної зброї, інших спеціальних засобів тощо. Тобто фактично, можна вести мову, про застосування у практичній діяльності принципу «дозволено все, що не заборонено законом».

Не стало винятком і Управління. Застосування зазначеного принципу знайшло своє відображення в п. 3 ст. 1 Закону, згідно якого, Управління може робити все, що за його переконанням сприятиме забезпеченню виконання будь-якої з його функцій. В той же час, Управління не є державним органом, не підпорядковується і не є агентом Корони, не користується будь-яким статусом, імунітетом або привілеями Корони. Майно Управління не повинно розглядатися, як майно Корони, або таке, що знаходиться у її веденні¹⁰.

При виконанні своїх функцій Управління підзвітне Державному секретарю та повинно виконувати будь-які загальні або спеціальні вказівки, які надані йому в письмовій формі. Управління надає Державному секретарю всю інформацію, яку він запросить. Крім того, Управління надає інформацію про

⁸ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

⁹ Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз. *Право і безпека*. 2016. № 1. С. 7-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_3

¹⁰ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

свою діяльність в Шотландії або у відношенні Шотландії, шотландським міністрам, а про діяльність у Північній Ірландії або у відношенні Північної Ірландії – Міністерству юстиції Північної Ірландії. У відповідності до ст. 13 Закону Державний секретар може своїм наказом доручити місцевим органам влади виконання деяких або всіх функцій Управління з питань ліцензування, щодо діяльності, зазначеній у п. 8 додатку 2 до Закону (охоронці громадських приміщень, клубів і т.ін.)¹¹.

Для здійснення контролю за приватною детективною та охоронною діяльністю, Управління наділено широкими повноваженнями. Так, згідно ст. 19 Закону, представник Управління (уповноважений у письмовій формі) має право безперешкодного доступу в будь-яке приміщення, яке належить, або використовується особою, яка за його оцінкою є регульованою особою, за виключенням приміщень, що використовуються для проживання у якості приватного житла. Представник Управління може вимагати від регульованих осіб¹² будь-які документи або іншу інформацію з питань здійснення діяльності, що підлягає ліцензуванню.

З метою унеможливлення зловживань, законодавець передбачив ряд обмежень для осіб, що здійснюють контроль за приватною детективною та охоронною діяльністю. Представник Управління, наділений повноваженнями безперешкодного доступу в приміщення, повинен робити це у розумний час та зобов'язаний виконувати будь-які обґрунтовані вимоги особи (до або після входу в приміщення), яка знаходиться в приміщенні, або на території прилеглої до приміщення. Обов'язковому виконанню підлягають вимоги щодо зазначення мети візиту, пред'явлення дозволу Управління на здійснення своїх повноважень, документу, що посвідчує особу, фіксації дати та часу прибуття. Копія запису про дату та час прибуття уповноваженого Управлінням, надається будь-якій особі, що була присутня в приміщенні.

Перешкоджання представнику Управління у здійсненні ним своїх повноважень щодо контролю за здійсненням приватної детективної та охоронної діяльності, невиконання його законних вимог, вважається злочином та тягне відповідальність у виді ув'язнення або штрафу.

З іншої сторони, аналогічне покарання передбачене і для уповноважених Управлінням осіб, що здійснюють контроль за наданням послуг у сфері безпеки, за несанкціоноване розкриття інформації, що стала їм відома при здійсненні перевірок. Розкриття такої інформації допускається лише у двох випадках: з метою здійснення Управлінням будь-якої з його функцій або в рамках кримінального провадження.

Будь-яка особа, яка умисно або внаслідок халатності надає Управлінню неправдиві відомості або взагалі ухиляється від надання відповіді на запит Управління, вважається винною у скоєні злочину та підлягає ув'язненню або штрафу, або обом покаранням разом.¹³

У разі, якщо правопорушення, передбачені Законом, скоєні юридичними особами та буде доведено, що вони допущені за згодою або внаслідок

---

¹¹ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

¹² Визначення регульованих осіб наведено у другому розділі.

¹³ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

халатності з боку посадових осіб, цих юридичних осіб, то вони будуть визнані винними і підлягатимуть судовому переслідуванню.

2. Ліцензування діяльності з надання послуг з охоронної діяльності та проведення розслідувань

Осіб, які отримали ліцензію у відповідності до Закону; осіб, які здійснюють діяльність, що підлягає ліцензуванню, але не отримали ліцензію; осіб, яким погоджено отримання дозволу щодо надання послуг у сфері детективної та охоронної діяльності, у відповідності до ст. 15 Закону, але Державним секретарем, у відповідності до п. 1 ст. 17 Закону, їм заборонено займатися діяльністю з надання таких послуг; осіб, яким відмовлено в погодженні отримання дозволу, але вони надають послуги у сфері безпеки, Закон відносить до «регульованих осіб»¹⁴.

В обов'язки Управління, також входить створення та ведення реєстру осіб, які мають ліцензію у відповідності до Закону. У реєстрі відображаються наступні відомості: ім'я та адреса ліцензіата, дата втрати чинності ліцензії, якщо вона не буде продовжена, інші умови ліцензії. Управління забезпечує можливість перевіряти відомості, що містяться в реєстрі представникам громадськості та оприлюднення відомостей про зміни в ліцензії або про її відкликання. За дозвіл ознайомитися з реєстром або отримати копію будь-якої його частини, Управління може стягувати розумну плату.

Управління видає два типи ліцензій: «front line licence» та «non-front line licence». Для отримання ліцензії першого типу претендент повинен мати відповідну кваліфікацію. Зазначена ліцензія надає право здійснювати всі види діяльності в сфері безпеки, в т.ч. і ті, для яких передбачено отримання ліцензії другого типу.

На офіційному сайті уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії міститься інформація щодо видів діяльності, які підлягають ліцензуванню: охоронна діяльність із залученням охоронців (Manned guarding), діяльність, що передбачає зберігання та контроль доступу до будь-яких ключів або пристроїв для керування замками (Key holding), діяльність із знерухомилення транспортних засобів (Vehicle immobilisation).

Охорона діяльність із залученням охоронців передбачає охорону осіб, майна або приміщень. Термін «приміщення», в контексті охоронної діяльності, включає в себе приміщення та споруди, а термін «майно» всі інші об'єкти, що належать фізичній особі або підприємству. Ліцензії на здійснення даного виду діяльності бувають п'яти видів і є ліцензіями «front line»: 1) ліцензія для здійснення перевезення готівкових коштів або інших цінностей (інкасація, Cash and valuables in transit); 2) ліцензія для здійснення особистої охорони осіб (Close protection); 3) ліцензія для здійснення охорони ліцензованих приміщень від пошкодження, несанкціонованого проникнення, здійснення крадіжок та підтримання громадського порядку (Door supervision)¹⁵; 4) ліцензія для

¹⁴ Private Security Industry Act 2001. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

¹⁵ Ліцензоване приміщення – приміщення, в якому дозволено продаж алкоголю та/або проведення регульованих розважальних заходів (бокс, боротьба, відеодемонстрації тощо)

здійснення відеоспостереження в громадських місцях, якщо використовувана система відеонагляду дозволяє ідентифікувати людей або контролювати їх дії (Public space surveillance (CCTV)); 5) ліцензія для охорони приміщень (які не віднесені до категорії «ліцензованих приміщень») або майна від пошкодження, несанкціонованого проникнення, здійснення крадіжок та недопущення порушень громадського порядку (Security guarding)¹⁶.

До ліцензій типу «front line» відносяться також ліцензії на здійснення діяльності із обмеження рухомості або повного знерухомилення транспортних засобів, в т.ч. із застосуванням спеціальних затискачів коліс, з подальшим стягненням плати з їх власників за розблокування (Vehicle immobilisation). Ліцензування зазначеного виду діяльності застосовується лише у Північній Ірландії.

Ліцензія для здійснення діяльності, що передбачає зберігання та контроль доступу до будь-яких ключів або пристроїв для відмикання замкаючих пристроїв (керування замками) (Key holding) відноситься до типу «non-front line».

Всі ліцензії видаються терміном на 3 роки, за виключенням ліцензії на право знерухомилення транспортних засобів, яка видається на 1 рік.

Ліцензії, як правило, видаються у виді пластикової картки, яку необхідно мати при собі під час здійснення ліцензованих видів діяльності. Виключення становить ліцензія на здійснення діяльності що передбачає зберігання та контроль доступу до будь-яких ключів або пристроїв для керування замками, яка видається у виді листа.

Станом на лютий 2025 р. налічувалось 501232 активних ліцензій виданих Управлінням. Більше всього ліцензій видано на здійснення діяльності, пов'язаної з охороною ліцензованих приміщень – 354580, відеоспостереженням – 61004 та охороною приміщень, які не віднесені до ліцензованих – 58348. Найменша кількість ліцензій отримана для здійснення діяльності із знерухомилення транспортних засобів – 14. За регіонами (за виключенням Лондона), найбільша кількість ліцензій видана в Манчестері (31160), Бірмінгемі (25602), Слау та Хитроу (23182) та Лутоні (10006). В Лондоні видано 122415 ліцензій. За гендерною ознакою 48741 ліцензія належить жінкам та 397588 чоловікам. Громадяни у віці від 18 до 40 років отримали 251650 ліцензій, від 41 до 60 років – 36853 ліцензії, більше 60 років – 36853. П'ять ліцензій активні для громадян, яким більше 90 років¹⁷.

Особи, що претендують на отримання ліцензії повинні бути не молодше 18 років і надають Управлінню документ, що посвідчує особу, свідоцтво про народження видане у Великобританії, фотографію паспортного типу, інформацію про всі адреси, за якими вони мешкали останні п'ять років, про наявність відповідної кваліфікації (за потреби отримання ліцензії «front line»), відомості про відсутність судимості за кордоном (якщо претендент не мешкає у

---

¹⁶ Окреме отримання зазначеної ліцензії не потребується, у разі наявності ліцензії для здійснення охорони ліцензованих приміщень.

¹⁷ Відомості про володільців ліцензій SIA. Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sia-licence-holders>

Великобританії; перевірка на судимість у Великобританії проводиться Управлінням самостійно), право на роботу у Великобританії (для осіб, що не є громадянами Великобританії), інформацію щодо затримань органами правопорядку або застосуванню будь-яких інших примусових заходів, іншу інформацію, яку Управління вважатиме за доцільне витребувати.

Управління залишає за собою право вивчити будь-яку інформацію про претендента, якою воно володіє або до якої має доступ. Це може бути інформація отримана від поліції, податкової та митної служб Великобританії, інших регулюючих органів, органів місцевої влади, приватних компаній, з судових реєстрів, банківських виписок, соціальних мереж, репортажів новин, звітів «Crimestoppers» (незалежна від поліції благодійна організація, що займається збором та обробкою інформації про злочини та правопорушення), повідомлень представників громадськості, інформація із власних джерел тощо.

Особи, які отримали ліцензію зобов'язані повідомляти Управління про всі зміни щодо наданої ними інформації: зміна прізвища, місця мешкання, притягнення до відповідальності тощо¹⁸.

Управлінням запроваджено схему забезпечення якості для приватної охоронної діяльності – схема схвалення підрядників (ACS). Участь в ACS є добровільною, інформацію щодо наявності схвалення відносно компаній, які надають охоронні послуги можливо отримати на сайті Управління. Хибне твердження про наявність схвалення або демонстрація знаку акредитації ACS, за їх фактичної відсутності, є кримінальним злочином.

Крім означених вище правопорушень (здійснення діяльності, що підлягає ліцензуванню без отримання ліцензії, перешкоджання співробітнику Управління у виконанні ним своїх обов'язків, ненадання відповіді на запит Управління або надання неправдивих відомостей), Закон визначає як протиправні наступні діяння: порушення умов ліцензії, залучення до діяльності, що підлягає ліцензуванню осіб, які не отримали відповідну ліцензію, використання неліцензійних автомобілів для обмеження рухомості або знерухомилення транспортних засобів, хибна заява про статус схваленого підрядника.

У разі виявлення ознак порушення Закону, Управління уповноважене: 1) надіслати письмове попередження. Відомості про факт такого попередження можуть бути враховані Управлінням при розгляді питання щодо продовження терміну вже виданої або видачі нової ліцензії; 2) анулювати або призупинити дію ліцензії; 3) здійснювати переслідування у рамках кримінального судочинства; 4) домагатися конфіскації активів порушника.

Управління також уповноважене притягувати порушників до відповідальності за порушення інших законів Великобританії у разі, якщо їх діяння можуть мати пагубний вплив на галузь в цілому, наприклад шахрайство, підробка, порушення Закону о документах, що посвідчують особу 2010 року тощо. Відомості про судові переслідування Управління за останні 12 місяців розміщуються на урядовому сайті. Аналіз вироків, винесених судовими органами Великобританії за порушення у сфері надання охоронних та

---

¹⁸ Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/security-industry-authority>

детективних послуг, свідчить про незастосування покарань, пов'язаних із реальним позбавленням волі. Навіть, якщо особу засуджено до ув'язнення застосовується відстрочка виконання вироку. Основними покараннями є притягнення до безоплатних громадських робіт, штраф, виплата компенсацій потерпілим. Наведемо кілька прикладів. Магістратським судом Дадлі 9 січня 2025 р. за порушення Закону про підробку та фальсифікацію 1981 р. (використання підробленого документа) та Закону про заставу 1976 р. (втеча особи звільненої під заставу), винну особу було засуджено до 120 годин безоплатних громадських робіт та стягнуто судові витрати. 11 грудня 2024 р. Королівським судом Кінгстона на Темзі за порушення Закону про шахрайство 2006 р. (виготовлення та поставка заборонених товарів, надання неправдивих відомостей), винну особу було засуджено до 2-х років позбавлення волі умовно, з відстрочкою виконання вироку (в цій частині) на 18 місяців, обов'язку пройти реабілітаційну програму та 80 годин безоплатних громадських робіт, стягнуто судові витрати та зобов'язано виплатити компенсацію потерпілому. 7 листопада 2024 р. Ліверпульським магістратським судом за порушення Закону (ненадання інформації та порушення умов ліцензії), винну особу засуджено до електронного контролю з 20⁰⁰ до 07⁰⁰ годин терміном на 6 тижнів, стягнуто судові витрати та зобов'язано виплатити компенсацію потерпілому¹⁹.

3. Забезпечення дотримання прав людини на недоторканість особистого та сімейного життя при здійсненні приватної детективної (розшукової) діяльності

Здійснивши аналіз правового регулювання приватної охоронної та детективної (розшукової) діяльності Великобританії спостерігаємо колізію. Закон визначає детективну (розшукову) діяльність як проведення приватних розслідувань, що полягають у здійсненні спостереження, розслідування або дізнання з метою отримання інформації щодо конкретної особи, про її діяльність, місцезнаходження або про обставини чи способи пошкодження та/або втрати майна і визначає її як вид діяльності, що, нарівні із охоронною діяльністю, підлягає обов'язковому ліцензуванню. На офіційному урядовому Інтернет-ресурсі Великобританії міститься докладна інформація щодо ліцензій, які необхідно отримати для здійснення цілого ряду видів охоронної діяльності і жодним чином не згадується про необхідність отримання ліцензії для здійснення приватних розслідувань.

На недосконалість британського законодавства в сфері регламентації приватної детективної (розшукової) діяльності ще в 2013 році звертала увагу Тереза Мей (на той час Міністр внутрішніх справ Великобританії, в подальшому займала пост Прем'єр-міністра). За її словами урядом розроблено законопроект яким детально регламентована діяльність приватних детективів,

---

¹⁹ Судові переслідування SIA за останні 12 місяців. Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/sia-prosecutions/sia-prosecutions-over-the-last-12-months>

який набуде чинності наприкінці 2014 року. Але, і по сьогоднішній день вказаний законопроект не прийнято.

Таким чином, складається враження, що здійснювати діяльність з приватних розслідувань у Великобританії можна взагалі без отримання будь-яких дозвільних документів. Але, це не зовсім так. Справа в тому, що британським законодавством введені досить суворі обмеження щодо здійснення заходів, які можуть бути кваліфіковані, як втручання у приватне життя особи. Так, у відповідності до Закону про захист від переслідувань 1997 р. (Protection from Harassment Act 1997, далі – Закон 1997) будь-якій особі заборонено вчиняти дії, що можуть бути розцінені, як переслідування інших осіб. При цьому переслідувач повинен усвідомлювати, що його поведінка розцінюється або може бути розцінена як переслідування. Дії особи можуть бути розцінені, як переслідування, якщо: 1) вона переслідує двох або більше осіб; 2) вона знає або повинна знати, що її поведінка може бути розцінена, як переслідування цих осіб; 3) внаслідок цих дій вона намагається переконати будь-яку особу (незалежно від того, чи входить вона в коло осіб, що переслідуються): а) не вчиняти дій, які вона має право або зобов'язана вчинити; б) вчинити дії, які вона не зобов'язана вчинювати.

Поведінка особи буде вважатися переслідуванням, якщо будь-яка розумна людина, що має таку ж саму інформацію, вважатиме, що така поведінка є переслідуванням іншої особи. Для цілей Закону 1997, поведінка не буде розцінена як переслідування, якщо переслідувач доведе: 1) що переслідування здійснювалось з метою попередження або розкриття злочину; 2) що переслідування здійснювалось у відповідності до будь-якого акту або норми права, або для дотримання будь-якої умови або вимоги, покладеної іншою особою у відповідності до будь-якого законодавчого акту; 3) що в даних конкретних умовах, продовження переслідування було розумним.

Особа, яка продовжує вчиняти дії, які розцінюються, як переслідування, визнається винною у скоєні злочину та підлягає покаранню у виді позбавлення волі на строк до 6 місяців або штрафу, або обом покаранням разом.²⁰

Британські законодавці наводять приклади поведінки, яка при певних умовах може бути розцінена, як переслідування: 1) слідкування (стеження, слідування) за людиною; 2) контакт або спроба контакту з особою будь-якими засобами; 3) публікація будь-якої заяви або іншого матеріалу, який відноситься або дає підстави вважати, що він відноситься до особи, або від імені особи; 4) моніторинг використання особою Інтернету, електронної пошти або будь-якої іншої форми електронної комунікації; 5) перебування в будь-якому місці (громадському чи приватному) протягом тривалого часу без визначеної мети та/або законних на те підстав (англ. loitering – тиняння без діла); 6) втручання в будь-яке майно, що знаходиться у володінні особи; 7) спостереження або шпionaж за людиною.²¹

Розглянуті вище положення Закону 1997 застосовуються на території Англії та Уельсу. В Шотландії, порушення законодавчої заборони на переслідування

---

²⁰ Protection from Harassment Act 1997. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/contents>

²¹ Там само

може стати предметом позову в цивільному судочинстві, з боку особи, яка стала або може стати жертвою утисків (англ. harassment – переслідування, домагання, утиск, гноблення). Кримінальна відповідальність настає за порушення судової заборони про недопустимість переслідування (ув'язнення на строк до 5 років або/та штраф).

Таким чином, залучення приватного детектива до збору доказів з метою розкриття злочину, або вжиття заходів щодо його попередження, за британським законодавством, не буде вважатися правопорушенням, навіть, якщо детективом будуть вчинені дії, що обмежують права людини. Що стосується безпосередньо збору інформації, необхідно зазначити, що британські детективи мають досить широкі можливості. Детективи мають доступ щонайменше до сотні реєстрів, включаючи електронний довідник компанії «British Telecom» та поіменний список британських виборців і судових досє. Також приватні детективи Великобританії, під час виконання професійних обов'язків, мають можливість користуватися широким спектром технічних засобів.²²

В Україні спостереження за особою (в публічно доступних місцях), може проводитись правоохоронними органами лише після отримання дозволу суду, для отримання інформації, що має суттєве значення для справи, в провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Здійснення зазначеного заходу приватними особами або організаціями взагалі заборонено. Британське законодавство таких обмежень не містить. Здійснення спостереження (в публічних місцях), з метою розкриття, припинення або попередження злочину, може здійснюватися будь-якими особами, в т.ч. із застосуванням засобів аудіо-, фото- та відеофіксації. Додатково зазначимо, що законодавство Сполучених Штатів Америки ще більш лояльно ставиться до здійснення спостережень в публічно доступних місцях або збору інформації про особу.

Окремі обмеження, щодо втручання в приватне життя, встановлені і іншими законодавчими актами Великобританії – Закон про захист інформації 1988 р., Закон про телекомунікації 1984 р., Закон про перехоплення телекомунікаційних повідомлень 1985 р., Закон про поліцію 1997 р. тощо. Зазначеним актами заборонено перехоплення інформації, що передається телекомунікаційними засобами, без дотримання визначеної процедури. Отримати дозвіл на таке перехоплення можуть тільки співробітники державних правоохоронних органів. Крім того, розшукова діяльність пов'язана із втручанням у приватне життя регламентується відомчими нормативними документами (наприклад, Рекомендації МВС по встановленню прослуховуючих пристроїв 1999 р.), вимог яких приватні детективи дотримуватись не зобов'язані.

---

²² Вінгловська О.І. Шляхи імплементації кращого зарубіжного досвіду у сфері регулювання діяльності інституту приватних детективів. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. URL : <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-10-01-11>

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене можемо виділити як переваги, так і недоліки правового регламентування приватної детективної (розшукової) діяльності Великобританії.

До найсуттєвішої переваги британського законодавства віднесемо чітке визначення приватної детективної (розшукової) діяльності, як діяльності з проведення приватних розслідувань (спостереження, розслідування, дізнання) та визначення мети такої діяльності (отримання інформації щодо конкретної особи або про її діяльність, або місцезнаходження; отримання інформації про обставини або способи втрати чи пошкодження майна).

Іншими перевагами є: визначення на законодавчому рівні вимоги щодо ліцензування приватної детективної (розшукової) діяльності, органу, яким здійснюється ліцензування (SIA), надання SIA широких прав та повноважень для здійснення перевірки інформації, наданої потенційним ліцензіатом, дотримання ліцензійних умов, притягнення до відповідальності порушників, покладення на SIA обов'язку опублікування документів, якими встановлюються умови для отримання ліцензії, ведення реєстру ліцензіатів, статистики з питань ліцензійної діяльності.

Крім того, перевагами британської правової системи є можливість проведення приватними детективами спостережень у публічних місцях, в т.ч. і прихованих із застосуванням фото- та відеофіксації об'єктів спостереження, майже вільне отримання інформаційних довідок з державних та приватних інформаційних реєстрів та баз даних (про судимість, власників авто або нерухомості, осіб схильних до скоєння правопорушень, судових досьє тощо), застосування інших, незаборонених законодавством способів отримання інформації (проведення оглядів, опитувань, криміналістичних досліджень тощо).

Важливою перевагою британського законодавства є можливість використання отриманих приватним детективом доказів в кримінальному та цивільному судочинстві. Зазначене сприяє дотриманню принципу рівності сторін в судовому процесі. З іншого боку, наслідком відсутності чітких законодавчих вимог, щодо фіксації отриманих доказів, може бути визнання отриманих доказів неприпустимими під час судового розгляду справи.

Всі зазначені переваги вважаємо за доцільне враховувати при розробці законодавчого акту, що регулюватиме приватну детективну (розшукову) діяльність в Україні.

У Великобританії, приватні детективи надають клієнтам широкий спектр послуг. Їх перелік наведено на офіційному сайті Асоціації британських слідчих (Association of British Investigators). На цілком законних засадах вони можуть здійснювати зовнішнє спостереження, в т.ч. і приховане, використовувати в своїй діяльності широкий спектр технічних засобів (фото-, відеоапаратуру, GPS-трекери, оптичні прилади тощо), мають доступ до криміналістичної лабораторії лондонської поліції та центральної поліцейської комп'ютерної системи.

Загалом, приватні детективи у Великобританії вільні у виборі способів та методів отримання відомостей, взаємодія з поліцейськими вітається, приватні сищики мають майже необмежений доступ до офіційних інформаційних ресурсів

країни, в т.ч. і до поліцейських баз даних (наприклад, щодо автомобілів, що перебувають у розшуку, бази даних виборців та інші). Отримані відомості можуть використовуватись в суді в якості доказів, якщо не буде доведено порушення закону, зокрема права приватне життя, при їх здобутті.

До суттєвого недоліку, відносимо відсутність відокремлення зазначеного виду діяльності від приватної охоронної діяльності та окремого профільного, законодавчого акту, яким здійснювалось би регулювання саме приватної детективної (розшукової) діяльності, відсутність чітких ліцензійних умов для здійснення зазначеного виду діяльності. Намагання об'єднати регламентування приватної детективної та охоронної діяльності в одному законі призвело до неналежного висвітлення питань саме розшукової діяльності. Вважаємо, що приватна детективна (розшукова) діяльність повинна бути регламентована окремим законодавчим актом.

АНОТАЦІЯ

Англосаксонська правова система відрізняється нетиповими для вітчизняного права підходами для досягнення мети кримінального та цивільного процесуального законодавства. У Великобританії широко застосовується залучення приватних детективів для збору доказів як в кримінальних, так і в цивільних справах. Англійське законодавство практично не обмежує приватних детективів в способах отримання інформації. Широко застосовується проведення спостереження за об'єктами в публічно доступних місцях, отримання довідок та інших відомостей, що містяться в державних та приватних реєстрах та базах даних, здійснення різноманітних криміналістичних досліджень тощо. Отримані приватним детективом докази можуть бути передані поліцейським органам, або використані замовником (або від його імені) для здійснення обвинувачення в суді. В будь-якому випадку у Великобританії не заборонено використання цих доказів в судових процесах нарівні з доказами отриманими офіційними правоохоронними органами. В той же час, законодавство Великобританії в частині регламентування приватної детективної (розшукової) діяльності залишається недосконалим, що визнається і на офіційному рівні.

Ключові слова: приватна детективна (розшукова) діяльність, Управління індустрії безпеки (SIA), схема схвалення підрядників (ACS), захист від переслідувань, ліцензування.

Література

1. Фадєєв І.А. Поліцейське дізнання у Великобританії. // Теорія та практика юридичної науки. 2022. № 1. С. 48-52. https://doi.org/10.47629/2074-9201_2022_1_48_52
2. Циганок Ю. Англо-американська система кримінального процесу. // Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 327-331. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.55>
3. Вінгловська О.І. Шляхи імплементації кращого зарубіжного досвіду у сфері регулювання діяльності інституту приватних детективів. // Проблеми

сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 10. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-10-01-11>

4. Private Security Industry Act 2001 // URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/12>

5. Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз / К. Л. Бугайчук // Право і Безпека. – 2016. – № 1. – С. 7-12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_3

6. Відомості про володільців ліцензій SIA. Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sia-licence-holders>

7. Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/security-industry-authority>

8. Судові переслідування SIA за останні 12 місяців. Офіційний сайт уряду Сполученого королівства Великобританії та Північної Ірландії. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/sia-prosecutions/sia-prosecutions-over-the-last-12-months>

9. Protection from Harassment Act 1997. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/contents>

Information about the authors:

Penkov Sergey Volodymyrovych,

Doctor of Juridical Science, Associate Professor,
Professor at the Department of Criminal Law, Process, and Forensics
Institute of Economics and Law
Classic Private University,
70 b, st. Universytetska, Zaporizhzhia, 69002, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4044-5824>

Voloshyna Maryna Oleksandrivna,

Ph.D., Associate Professor at the Department of Criminal Law, Process and
Criminalistics
Institute of Economics and Law
Classic Private University,
70 b, st. Universytetska, Zaporizhzhia, 69002, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9416-6885>

Cherny Victor Anatoliyovich,

Postgraduate Student at the Department of Criminal Law, Process and
Criminalistics
Institute of Economics and Law
Classic Private University,
70 b, st. Universytetska, Zaporizhzhia, 69002, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-7166-6747>